

Ontmoeting met moslims als gemeente van Jezus Christus

Notitie, op 9 december 2008 aangeboden aan het moderamen van de synode van de Protestantse Kerk in Nederland. Deze notitie kwam tot stand onder verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond, in samenwerking met de stichting Evangelie & Moslims.

De ontmoeting met moslims als gemeente van Jezus Christus

Wij weten ons deel van de wereldwijde kerk die het getuigenis van Jezus Christus zoals dat door de apostelen is opgetekend in het Nieuwe Testament, de generaties door als een kostbaar geschenk met zich meedraagt. In Jezus Christus heeft God zijn hart laten zien. Zijn weg van verlossing en verzoening geeft ons leven nieuw perspectief en is onze enige hoop in een wereld vol kwaad en gebrokenheid. Dat is het loflied dat opklinkt vanuit het Oude en Nieuwe Testament. Dat vieren wij iedere zondag, daarvan getuigt de doop en daar denken wij met dankbaarheid aan bij het avondmaal. We weten ons door Jezus geroepen getuige van Hem te zijn.

Moslims spreken ook over Jezus. Nu zij steeds nadrukkelijker present zijn in onze samenleving, willen we verantwoording afleggen van onze houding naar hen. Dat doen wij temeer omdat er veel verdeeldheid en verlegenheid heerst in de samenleving en de kerk over de manier waarop wij onze moslimmedelanders tegemoet dienen te treden.

Als medeburgers hebben we op allerlei manieren met moslims te maken en we hebben in die verbanden verantwoordelijkheid voor elkaar als medemensen, geschapen naar Gods beeld. Niet altijd maakt alleen hun religieuze overtuiging het verschil tussen hen en anderen. Culturele verschillen en integratievraagstukken moeten niet verward worden met religieuze opvattingen, ook al beïnvloeden die elkaar natuurlijk.

Onze verantwoordelijkheid in een verdeelde samenleving

In een verdeelde samenleving dragen we verantwoordelijkheid om ons in te zetten voor vrede en gerechtigheid. Dat heeft te maken met het intrinsieke verband tussen het gebod om God lief te hebben boven alles en het gebod onze naaste lief te hebben als onszelf. We behoren over de grenzen van levensovertuigingen en etniciteiten heen - zelfs wanneer mensen ons vijandig gezind zijn - het goede voor de ander te zoeken, de ander lief te hebben en ons in te zetten voor vrede en gerechtigheid (Romeinen 12:21 en 13:8). Ook voor onze houding naar nieuwkomers geldt dit onverkort (Leviticus 19).

Veel moslimmigranten maken een vanzelfsprekende koppeling tussen hun etniciteit en hun geloof. De overheid en de media versterken deze verbinding vaak. Zo'n automatische koppeling doet niet alleen geen recht aan God die ons als zijn schepselen persoonlijk ter verantwoording roept, het doet ook geen recht aan het feit dat honderdduizenden migranten geen moslim (meer) zijn. Migratievraagstukken, etnische en culturele verschillen die het samenleven complex maken, vragen apart onze aandacht. Een goede integratie van nieuwkomers vraagt de inzet van de nieuwkomers zelf en van onze overheid, maar ook van iedere burger. We dragen verantwoordelijkheid voor elkaar in de samenleving. Als kerk willen we daar waar mogelijk een bijdrage aan leveren die past binnen onze missionaire roeping.

Uiteraard beïnvloedt de levensovertuiging van mensen wel hoe zij in de samenleving met elkaar om gaan. De inrichting van de samenleving is voortdurend in beweging en weerspiegelt wat de samenleving (bescherm)waardig acht. Dat heeft niet alleen te maken met de presentie van moslims in onze

samenleving, maar ook met de secularisatie die de West-Europese samenleving los daarvan de afgelopen decennia heeft doormaakt. Er is steeds weer ruimte nodig om elkaar daar indringend op te bevragen. Soms delen we daarbij met moslims dezelfde zorgen over ontwikkelingen op ethisch gebied. Er zijn grote verschillen onder migranten aan manieren waarop zij invulling geven aan hun religieuze identiteit. Velen zijn op zoek naar de inhoud en de vormgeving van hun geloof en de overheid dient de vrijheid en veiligheid voor die zoektocht te garanderen. Als kerk willen we in woord en daad duidelijk maken, dat het (samen-)leven in alle verbanden pas werkelijk tot zijn recht komt waar geleefd wordt in overeenstemming met de gerechtigheid van het koninkrijk van God. Er zijn goede inhoudelijke redenen om tal van vormen waarin het christelijk geloof de samenleving gestalte heeft gegeven, niet in te ruilen voor andere tradities. We willen ons echter niet op grond van deze traditie boven nieuwkomers verheffen, maar samen buigen voor de zeggenschap van God over ons bestaan, die ook in ons leven voortdurend om omkeer en vernieuwing vraagt.

We zijn dankbaar voor al die gemeenteleden die zich inspinnen om nieuwkomers van harte welkom te heten in de christelijke gemeente. Desondanks ervaren veel nieuwe gelovigen uit de wereld van de islam hun integratie in de christelijke gemeente als een moeizaam proces. De christelijke gemeente in het Nieuwe Testament kenmerkte zich als een plaats in de samenleving waar mensen over de grenzen van etniciteiten en culturen heen, elkaar vonden rond het kruis van Christus (Efeze 2). We zijn ons er indringend van bewust dat er een kloof bestaat tussen dit beeld en de werkelijkheid van de meeste christelijke gemeenten in ons land. Wij willen daar niet in berusten en roepen de gemeenten op om te werken aan gastvrijheid en passende vormen van pastoraat en geloofsopbouw voor deze nieuwkomers. Ons gebed en verlangen is, dat christelijke gemeenten in ons land een thuis worden voor mensen van alle etnische en culturele achtergronden, die elkaar vinden rond het kruis van Christus. Een plaats van verzoening en vernieuwing. Een teken van hoop in een verdeelde samenleving.

Onze houding als getuigen van Jezus Christus

Uit Koran, Hadieth en de latere islamitische traditie blijkt, dat moslims hun godsdienst zien als een voortzetting van de boodschap van de 'eerdere profeten' Abraham, Mozes, David en Jezus, maar tegelijk ook als een correctie op de christelijke leer van de triniteit en de verzoening. De godheid van Jezus, zijn verzoenend lijden en sterven en zijn opstanding worden ontkend. Met Mohammed als volmaakte khaliefa (rentmeester) van God, komen de eerdere profeten ook in een ander perspectief te staan dan het Messiaanse perspectief van de Bijbel met Jezus als de Dienaar bij uitstek. Veel moslims wijten dit verschil aan een vervalsing van de Bijbel en weigeren de Bijbel die wij gebruiken als Woord van God te zien en stellen de Koran in plaats daarvan. Anderen aanvaarden de Bijbel ten dele als betrouwbaar, en leggen de gedeelten die over de godheid en het plaatsvervangend lijden van Jezus gaan zodanig metaforisch uit, dat Jezus slechts mens is en niet als God vereerd en aanbeden mag worden.

In de ontmoeting met moslims die dit tegenover ons verwoorden, willen we als gemeente van Christus hier niet aan voorbijgaan, maar op een eerlijke wijze met hen hierover in gesprek komen. Gehoorzaam aan Jezus' roeping dienen wij altijd bereid te zijn verantwoording af te leggen van de hoop die in ons is (1

Petrus 3). Wij doen dat als getuigen van Jezus' optreden – en met name van zijn dood en opstanding - zoals ons dit via de geschriften van het Nieuwe Testament is overgeleverd en zoals dit in de lange geschiedenis van de wereldwijde kerk door het werk van de Heilige Geest is bevestigd en beleden. De diepte van dit geheim proberen we steeds opnieuw te doordenken en verwoorden, maar het is niet deze theologische doordening die de basis vormt van het geloof van de kerk. Eenvoudige mensen, vol besef van de verhevenheid en eenheid van God, ervoeren tot hun grote verwondering dat zij in Jezus met God zelf te maken hadden, Die op ongedachte wijze hen nabijkwam en zijn belofte van Redding vervulde. Zijn kruis en opstanding vormen daarmee het keerpunt in Gods geschiedenis met ons mensen en geven perspectief op zijn koninkrijk dat komt. Wanneer moslims dit getuigenis van Jezus afwijzen, raakt dit het hart van ons geloof en kunnen wij daar niet onverschillig onder blijven. Al is er geen verschil van mening over de vraag óf God bestaat, dat is er wel over de vraag wie God ten diepste is en hoe Hij zich heeft geopenbaard. Wij zijn er van overtuigd dat het in strijd is met de kern van het getuigenis van het Woord van God om ervan uit te gaan dat deze verschillende zienswijzen kennelijk door God zijn toegelaten en daarom zonder bezwaar naast elkaar kunnen bestaan. Het gaat niet om onze mening tegenover die van anderen, maar om het recht doen aan wie God is, zoals zichtbaar geworden is in zijn woorden en daden. De liefde van God is ten volle geopenbaard in Jezus Christus. Hij is gestorven, Eén voor allen, opdat wij allen niet langer voor onszelf zouden leven, maar voor Hem, die voor ons is gestorven en opgestaan (2 Kor. 5).

Jezus heeft zijn leerlingen opgedragen alle mensen uit te nodigen en op te roepen om Hem te aanvaarden als Redder en Heer, ook al zal dit steeds weer met afwijzing en lijden gepaard gaan (Joh.15:18). Die opdracht raakt alle aspecten van ons gemeente-zijn en daaraan willen wij ook gehoorzaam zijn wanneer we moslims ontmoeten. Wij geloven dat los van hun integratie in de Nederlandse samenleving en hun houding tegenover de westerse cultuur, het Evangelie hen zelf iets te zeggen heeft. Wij willen ons ervoor inspannen dat zij dat op verstaanbare wijze te horen krijgen. We weten ons daarbij afhankelijk van God, Die het zelf is Die zich aan mensen bekendmaakt. Daarom begint en eindigt het getuigenis van de gemeente met het gebed om de werking van de Heilige Geest (Hand.4).

Ons perspectief op het samenleven in een kleiner wordende wereld

Hoewel voor velen vandaag de ontmoeting met moslims nieuw is, hebben we als wereldwijde kerk al bijna 14 eeuwen te maken met moslims. We dienen de vragen over het samenleven en de getuigende omgang met moslims daarom in een breder perspectief te bezien, zoals ook moslims zelf steeds weer doen. In een kleiner wordende wereld is dit ook onontkoombaar.

Een tweedeling van de wereld in een 'huis van de islam' tegenover 'het christelijke westen', die van verschillende kanten gesuggereerd wordt, wijzen we af als een karikatuur die geen recht doet aan de realiteit die zichtbaar wordt in de complexe politieke, economische en geestelijke verhoudingen in deze wereld. Het suggereert dat de situatie waarin de islamitische expansielegers uit de eerste eeuwen van de islam tegenover een christelijk Byzantijns rijk stonden waarin kerk en staat hecht met elkaar verbonden waren, nog steeds van toepassing is. Die suggestie is om verschillende redenen onjuist. In de eerste plaats gaat deze voorstelling voorbij aan de vele kerken en christelijke gemeenschappen die al sinds het begin

van de islam in een overwegend islamitische context bestaan. Het zwaartepunt, noch de oorsprong van het christendom liggen in het westen.

In de tweede plaats miskent deze kenschetsing de ontwikkeling binnen de westerse kerk met betrekking tot hun verhouding tot de overheid. Ook westerse christenen zijn herhaaldelijk bezweken voor de verleiding om het koninkrijk van God te verwisselen met hun eigen streven naar macht en bezit. We erkennen dat met schaamte. Daar is in datzelfde westen echter een kritische bezinning op geweest en dat heeft tot een andere verhouding tussen kerk en overheid geleid. De overheid kan de samenleving alleen leefbaar houden door grenzen te stellen en wij geloven dat zij zich daarbij door het Woord van God moet laten leiden. Dit betekent echter niet dat de overheid het recht heeft om onderdanen te dwingen tot een bepaalde geloofsovertuiging, of te verhinderen dat zij een andere geloofsovertuiging (gaan) aanhangen. Moslims in ons land worden rechtens gelijk behandeld als ieder ander en kunnen zo in vrijheid hun geloof belijden. Als kerk weten wij ons er voor verantwoordelijk dat moslims met respect worden bejegend en rechtvaardig worden behandeld, uit ontzag voor God die ons mensen geschapen heeft (1 Petrus 3). Daar willen we ons actief voor blijven inzetten. We constateren echter met voortdurende zorg dat het omgekeerde in veel landen met een moslimmeerderheid niet het geval is voor etnische en religieuze minderheden en met name niet voor christenen en voor hen die de islam verlaten. Overheid en/of geestelijk leiders belemmeren hen op grond van Koran en traditie om in vrijheid kennis te nemen van de Bijbel en publiekelijk het christelijke geloof te belijden. Wanneer het gaat over de vragen van respectvol en vreedzaam samenleven, dient hun positie daarin ook betrokken te worden. We komen op voor hun vrijheid en rechtvaardige behandeling.

In de derde plaats miskent de tweedeling tussen de islam en het westen de secularisatie. Zowel daar als hier staan we voor de opgave om niet te buigen voor de goden van deze eeuw die het leven uit het geloof in God in een steeds kleiner wordende wereld voortdurend onder druk zetten. Onze wereld is gekluisterd door de machten van het kwaad, van zonde en dood, waardoor we onszelf zoeken in plaats van God en het goede voor onze naaste en de schepping. Er ontstaat geen wereldvrede wanneer religieuze waarheidsaanspraken uit het openbare leven worden gebannen, of wanneer aan iedereen éénzelfde levensovertuiging dwingend wordt opgelegd. Vrede komt er alleen wanneer God zelf ons bevrijdt van de machten van het kwaad en de gemeenschap met Hem en met elkaar herstelt. Wij geloven dat die bevrijding in de dood en opstanding van Jezus Christus gestalte heeft gekregen. Waar mensen in geloof daaruit leven, ontstaan ook nu al hoopvolle tekenen van het koninkrijk van God. Naar dat koninkrijk, waarin God alle dingen zal herstellen naar zijn bedoelingen, zien wij met verwachting uit en in dat perspectief willen we gemeente van Christus zijn. Daarom willen we in de ontmoeting met moslims Zijn naam grootmaken en het goede voor hen zoeken.

Wij roepen de gemeenten op om:

-in prediking en catechese de uitdaging van de islam en de omgang met moslims op bijbelse wijze en trouw aan het getuigenis van de kerk, een plaats te geven in het leren leven als volgeling van Jezus,

-elkaar te bemoedigen om met respect om te gaan met moslimmedelanders en te zoeken naar wegen om daarbij een aansprekend en authentiek getuige te zijn van Jezus Christus,

-hen die afkomstig zijn uit de wereld van de islam en tot geloof in Jezus komen, van harte welkom te heten in de christelijke gemeente en over de grenzen van culturele en etnische verschillen heen, in eenheid uit de rijkdom van Christus te leven.

Apeldoorn/Amersfoort november 2008 A.D.